

ЗАПИТАЙТЕ В ЕКСПЕРТА

Як змінити прізвище, ім'я чи по батькові

**Начальник
Дарницького районного
у місті Києві відділу
державної реєстрації
актів цивільного стану
Центрального
міжрегіонального
управління Міністерства
юстиції
ЮЛІЯ КОСТЮЧЕНКО**

Живу в Бельгії. В Україні буваю нечасто. Хочу змінити прізвище на дівоче. Але нині неможливо прийти в Україну та чекати три місяці на розгляд документів. Чи можу зробити доручення на мого батька на подання й отримання документів для зміни прізвища на дівоче і на який закон можу посилаюся?

Тетяна

Згідно з частиною 1 статті 295 Цивільного кодексу України (далі ЦКУ), фізична особа, яка досягла шістнадцяти років, має право на власний розсуд змінити своє прізвище та (або) власне ім'я, та (або) по батькові.

Крім цього, прізвище фізичної особи може бути змінено у разі реєстрації шлюбу, розірвання шлюбу або визнання його недійсним (ч. 5 ст. 295 ЦКУ). Зміна імені (прізвища, власного імені, по батькові) здійснюється відповідно до Порядку розгляду заяв про зміну імені (прізвища, власного імені, по батькові) фізичної особи, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 11 липня 2007 №915 (із змінами та доповненнями) (далі — Порядок).

Цей порядок визначає механізм прийняття та розгляду заяв про зміну імені (прізвища, власного імені, по батькові) фізичних осіб — громадян України.

Заява про зміну імені (прізвища, власного імені, по батькові) (далі — імені) громадян України, які проживають на території України, приймає, розглядає, а також веде їх облік відділ державної реєстрації актів цивільного стану за місцем їх проживання; громадян України, які постійно проживають за кордоном, дипломатичне представництво або консульська установа України, в якій вони перебувають на постійному консульському обліку.

Заява про зміну імені подається у письмовій формі за умови пред'явлення паспорта громадянина України, а у разі, коли заявник постійно проживає за кордоном, за умови пред'явлення паспорта громадянина України для виїзду за кордон.

Для зміни імені фізичної особи, яка досягла чотирнадцятирічного віку, разом з відповідною заявою подається заява в письмовій формі батьків (одного з батьків у разі, коли другий помер, визнаний безвісно відсутнім, оголошений померлим, визнаний обмежено дієздатним, недієздатним, позбавлений батьківських прав щодо цієї дитини, а також якщо відомості про батька (матір) дитини виключено з актового запису про її народження або якщо відомості про чоловіка як бать-

ка дитини внесені до актового запису про її народження за заявою матері) або піклувальника про надання згоди на зміну імені.

Заява про надання згоди батьків (одного з батьків) або піклувальника на зміну імені зазначеної особи може подаватися ними особисто, а у разі, коли заява через поважну причину не може бути подана особисто одним з батьків, така заява, нотаріально засвідчена або прирівняна до нотаріально засвідченої, від його імені може бути подана другим з батьків.

До заяви про зміну імені додаються: свідоцтво про народження заявника; свідоцтво про шлюб (у разі, коли заявник перебуває у шлюбі); свідоцтво про розірвання шлюбу (у разі, коли шлюб розірвано); свідоцтва про народження дітей (у разі, коли заявник має малолітніх або неповнолітніх дітей); свідоцтва про зміну імені заявника, батька чи матері, якщо воно було раніше змінено; фотокартка заявника; квитанція про сплату державного мита.

Під час подання заяви про зміну імені відділ державної реєстрації актів цивільного стану дипломатичне представництво або консульська установа України попереджає заявника про встановлену законодавством відповідальність за повідомлення неправдивих відомостей і необхідність обміну паспорта громадянина України або паспорта громадянина України для виїзду за кордон та інших документів у разі зміни імені.

Відділ державної реєстрації актів цивільного стану, дипломатичне представництво або консульська установа України, які прийняли заяву про зміну імені, перевіряють відомості, зазначені у заяві та в документах, що додаються до неї.

Для підтвердження достовірності поданих заявником документів відділ державної реєстрації актів цивільного стану, який прийняв заяву про зміну імені, додає до зазначених документів копії відповідних актових записів цивільного стану або витяги з Державного реєстру актів цивільного стану громадян.

У разі зберігання актових записів цивільного стану в архівах інших відділів державної реєстрації актів цивільного стану відділ, який прийняв заяву про зміну імені, надсилає відповідні запити до зазначених відділів.

Дипломатичне представництво або консульська установа України, які прийняли заяву про зміну імені, надсилають запити через МЗС до Укрдержреєстру для подальшого пересилання до відділів державної реєстрації актів цивільного стану, в яких перебувають на зберіганні відповідні актові записи цивільного стану, про вилучення їх копій або витягів з Державного реєстру актів цивільного стану громадян.

Зміна імені проводиться за наявності в архівах відділів державної реєстрації актів цивільного стану України відповідних актових записів цивільного стану та даних в Державному реєстрі актів цивільного стану громадян.

У разі відсутності в архівах відділів державної реєстрації актів цивільного стану України актових записів цивільного стану, в які за результатами державної реєстрації зміни імені необхідно внести зміни відповідно до закону, або даних в Державному реєстрі актів цивільного стану громадян заяву про зміну імені може бути розглянуто тільки після їх поновлення та внесення відомостей до зазначеного Реєстру в установленому порядку. Заява про зміну імені відділом державної реєстрації актів цивільного стану розглядається у тримісячний строк з дня її подання. За наявності поважних причин цей строк може бути продовжений, але не більш як на три місяці, з письмового дозволу керівника від-

повідного відділу державної реєстрації актів цивільного стану.

Заява про зміну імені дипломатичним представництвом або консульською установою України розглядається у шестимісячний строк з дня її подання.

Відділ державної реєстрації актів цивільного стану надсилає необхідні матеріали до територіального органу Національної поліції за місцем проживання заявника для надання висновку про можливість зміни імені.

Дипломатичне представництво або консульська установа України надсилає необхідні матеріали щодо зміни імені через МЗС до Національної поліції для подальшого пересилання до територіального органу Національної поліції за останнім місцем проживання заявника в Україні.

Територіальний орган Національної поліції за результатами відповідної перевірки, яка проводиться безоплатно, у місячний строк готує та надсилає висновок про можливість зміни імені разом з усіма матеріалами до відділу державної реєстрації актів цивільного стану чи через МЗС до відповідного дипломатичного представництва або консульської установи України.

Відділ державної реєстрації актів цивільного стану, дипломатичне представництво або консульська установа України на підставі документів про зміну імені та висновку територіального органу Національної поліції про можливість зміни імені готує висновок про надання дозволу на зміну імені або відмову в його наданні та надсилає заявникові.

Підставами для відмови у наданні дозволу на зміну імені є:

здійснення стосовно заявника кримінального провадження або його перебування під адміністративним наглядом;

наявність у заявника судимості, яку не погашено або не знято в установленому законом порядку;

офіційне звернення правоохоронних органів іноземних держав про оголошення розшуку заявника;

подання заявником неправдивих відомостей.

Відмова у наданні дозволу на зміну імені може бути в установленому порядку оскаржена у суді.

У разі надання дозволу на зміну імені заявник у тримісячний строк може звернутися для державної реєстрації зміни імені до відділу державної реєстрації актів цивільного стану, дипломатичного представництва або консульської установи України для державної реєстрації зміни імені, дозвіл на зміну імені втрачає силу.

Державна реєстрація зміни імені громадян України, які проживають на території України, проводиться відділом державної реєстрації актів цивільного стану після сплати заявником державного мита.

Державна реєстрація зміни імені громадян України, які постійно проживають за кордоном, проводиться дипломатичним представництвом або консульською установою України після сплати заявником консульського збору.

У разі звільнення заявника в установленому законодавством порядку від сплати державного мита або консульського збору він повинен пред'явити відповідний документ, що підтверджує таке право. Під час державної реєстрації зміни імені відділ державної реєстрації актів цивільного стану, дипломатичне представництво або консульська установа України видає заявникові свідоцтво про зміну імені.

Про державну реєстрацію зміни імені громадян України, які проживають на території України, відділ державної реєстрації актів цивільного стану в семиденний строк повідомляє територіальний орган Національної поліції, територіальний підрозділ ДМС за місцем їх проживання та військовий комісаріат, у якому вони перебувають на обліку.

Інформацію про зміну імені громадян України, які постійно проживають за кордоном, дипломатичне представництво або консульська установа України у семиденний строк заносить до картки про постійний консульський облік громадянина України (облікової картки) та повідомляє про таку зміну через МЗС територіальний орган Національної поліції, територіальний підрозділ ДМС за останнім місцем їх проживання в Україні та військовий комісаріат, у якому вони перебувають на обліку.

Після державної реєстрації зміни імені відділом державної реєстрації актів цивільного стану у паспорті громадянина України, а дипломатичним представництвом або консульською установою України у паспорті громадянина України для виїзду за кордон робиться відмітка про те, що паспорт у зв'язку із зміною імені підлягає обміну протягом місяця.

Обмін паспорта громадянина України у зв'язку зі зміною імені проводиться територіальними органами/підрозділами Державної міграційної служби України, відповідно до Порядку оформлення, видачі, обміну, пересилання, вилучення, повернення державі, визнання недійсним та знищення паспорта громадянина України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 25.03.2015 №302 за зареєстрованим місцем проживання особи.

Основним документом, що регламентує оформлення паспорта громадянина України для виїзду за кордон є Порядок оформлення, видачі, обміну, пересилання, вилучення, повернення державі, визнання недійсним та знищення паспорта громадянина України для виїзду за кордон, затверджений постановою Кабінету Міністрів України №152 від 07.05.2014, яким визначено, що документи для обміну паспорта для виїзду за кордон подаються особою або її законним представником/уповноваженою особою (далі — заявник) до територіального органу/підрозділами Державної міграційної служби України, уповноваженого суб'єкта за місцем звернення.

Отже, враховуючи вищевикладене, у разі постійного проживання або тимчасового перебування особи за кордоном документи для обміну паспорта громадянина України для виїзду за кордон подаються до закордонної дипломатичної установи.

Коло осіб, які мають право звертатися із заявою про внесення змін до актових записів цивільного стану визначено законодавством. Це особи, щодо яких було складено актові записи, батьки та законні представники неповнолітніх і недієздатних осіб, спадкоємці померлого. Внесення змін до актових записів цивільного стану за дорученням або через представника не дозволяється.

У разі виникнення на території України в особи, яка постійно проживає за кордоном, обставин, у зв'язку з якими паспорт підлягає обміну, оформлення та видача паспорта громадянина України для виїзду за кордон здійснюється територіальними органами/підрозділами Державної міграційної служби України.

Верховна Рада України дозволила цю зміну. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо права фізичної особи на зміну по батькові» від 3 листопада 2020 №942-IX, який набув чинності з 01.01.2021, передбачає наступні зміни, а саме: частину 1,2 та 3 статті 295 Цивільного кодексу України викладено в наступній редакції: «1. Фізична особа, яка досягла шістнадцяти років, має право на власний розсуд змінити своє прізвище та (або) власне ім'я, та (або) по батькові.

2. Фізична особа, яка досягла чотирнадцяти років, має право змінити своє прізвище та (або) власне ім'я, та (або) по батькові за згодою батьків. У разі якщо над фізичною особою, яка досягла чотирнадцяти років, встановлено піклування, зміна прізвища та (або) власного імені, та (або) по батькові такої особи здійснюється за згодою піклувальника.

3. Фізична особа, яка досягла чотирнадцяти років, має право змінити своє прізвище та (або) власне ім'я, та (або) по батькові за згодою одного з батьків, якщо другий з батьків помер, визнаний безвісно відсутнім, оголошений померлим, визнаний обмежено дієздатним, недієздатним, позбавлений батьківських прав стосовно цієї дитини або якщо відомості про батька (матір) дитини виключено з актового запису про її народження, або якщо відомості про чоловіка як батька дитини внесені до актового запису про її народження за заявою матері.

У разі заперечення одного з батьків щодо зміни по батькові дитини спір щодо такої зміни може вирішуватися органом опіки та піклування або судом. При вирішенні спору беруться до уваги виконання батьками своїх обов'язків стосовно дитини та інші обставини, що засвідчують відповідність зміни по батькові інтересам дитини».

Також статтю 149 Сімейного кодексу України було викладено в наступній редакції:

«1. Дитина, яка досягла шістнадцяти років, має право на власний розсуд змінити своє прізвище та (або) власне ім'я, та (або) по батькові.

2. Дитина, яка досягла чотирнадцяти років, має право змінити своє прізвище та (або) по батькові за згодою батьків.

У разі якщо над дитиною, яка досягла чотирнадцяти років, встановлено піклування, зміна прізвища та (або) власного імені, та (або) по батькові такої дитини здійснюється за згодою піклувальника.

3. Дитина, яка досягла чотирнадцяти років, має право змінити своє прізвище та (або) по батькові за згодою одного з батьків, якщо другий з батьків помер, визнаний безвісно відсутнім, оголошений померлим, визнаний обмежено дієздатним, недієздатним, позбавлений батьківських прав стосовно цієї дитини або якщо відомості про батька (матір) дитини виключено з актового запису про її народження, або якщо відомості про чоловіка як батька дитини внесені до актового запису про її народження за заявою матері.

4. У разі заперечення одного з батьків щодо зміни по батькові дитини спір щодо такої зміни може вирішуватися органом опіки та піклування або судом. При вирішенні спору беруться до уваги виконання батьками своїх обов'язків стосовно дитини та інші обставини, що засвідчують відповідність зміни по батькові інтересам дитини».

Підкажіть, будь ласка, чи можу я змінити по батькові, враховуючи останні зміни в законодавстві.

К. Авраменко, м. Київ

Запитання можете надсилати на електронну адресу
expert@ukcc.com.ua